KÖD AZ ANGYALFÖLDÖN

16

Írta: Lakatos László

Decemberi este, tíz fokos hideg, a szél úgy fuj, mintha az orosz steppékről jönne. Angyalföld, Budapest székesfővárosa hatodik kerületének északi síkján. Hideg ködös este, a Gyüjtő udvarán ma akasztották Horvát Istvánt. Aki innen lett, innen jött. Az Angyalföldről.

*

Hol az Angyalföld? A Terézváros perifériáján? Túl a 67-es villamos és a 20-as autóbusz végállomásain? Nem. Az Angyalföld messzibb van. Valahol Ázsiában vagy Ausztráliában. Az Angyalföld a Mars bolygón van. Értsd: földrészek közt nincs akkora távolság, mint amekkora van ugyanannak a városnak bel- és külvárosa közt. Az Angyalföld külön világ. Mások az emberei, más a levegője, más a morálja, más a szél, ami itt fúj és más a köd, ami itt leszáll a földre vastagon és nyirkosan. Vasúti töltés, deszkapalánkok, kulipintyók, a földbe süllyedt viskók, ez az Angyalföld, nagy, elkerített dérlepte mezők és közben... Óriási gyárak a decemberi éjszaka és a munkanélküliség kettős álmában és kettős dermedtségében. Hat—hét—tízemeletes épületszörnyetegek szürkén a szürke ködben, itt-ott kivilágitott ablak holdszerűen. Izgató kép, izgató némaság, egy darab Amerika ebben a budapesti Bakonyban, amelyet ma este ellep az akasztófa szörnyű romantikája.

*

Csend. Csend a lebujokban, csend a pálinkás putikokban, csend a bableves-csárdákban, csend a számtalan kis és nagy «vigadók«-ban, halálos némaság a küszöbnélküli pálinkamérésekben és a női zenekaros kávéházakban. (»Tizennyolc éven aluliaknak nem szolgálunk ki szeszes italt.« »Mindennemű zajongás hatóságilag tilos.«)

Egy-két vendég az asztalok körül, leírhatatlan ruhákban, felemás cipőkben, kabátokban, amelyekből kilóg a bélés... nem, nem jól írom: bélésekben, amelyekből kilóg az egykori kabát foszlánymaradványa, folt folton, hasadás hasadáson, ahány gomb, annyiféle, seszínű lyukas szveterek, óvatosan a homlokba húzott vagy hetykén a tarkóba vágott micisapkák, anilinkékre fagyott kezek, nekibúsult tompa arcok, kiégett szemek és minden ember kivétel nélkül, köztük a legfiatalabb ember is öreg ember. Üres kocsmák, elárvult lebujok, savanyú borszag a bádogpultok fölött, a köd bejön a lokálokba, a nyomor- és a testszag pedig olyan vastag és olyan mély, hogy nem lehet kiszellőzni innen. Üres lokálok. Mért?

Nemcsak a razziák miatt, amelyek itt most mindennaposak, de azért is, mert... Ide figyeljenek, ez nem vicc: dekonjunktúra van az Angyalföldön is. Micsoda hullám, amely a newyork' Broadwayről átcsapott ide abba a tömegbe és, amelyet a német társadalomtudomány ezzel a műszóval jelöl meg: Lumpenproletariat. Igen, mert voltak idők, amikor ezeknek is jobban ment. A nyomorúság legfeneke is ösmer fokozatokat. Voltak itt is jobb idők.

Amikor ing is kellett a kabát alá, rongyos kabát alá rongyos ing, de mégis ing, amikor sapkát lehetett venni a zsibvásáron és kenyeret a bódékban és Poldi bácsi pálinkamérésében is volt kocsmai hitel. Egy pengő erejéig. De: Teremtő Úristen, mekkora pénz az Angyalföldön, milyen óriási vagyon az az egy pengő. Ma? Részvénytársaságok alakulnak egy drámacigaretta elszívására.

*

De... Téved, aki azt hiszi, hogy ez a generális kép az Angyalföld képe. Nem. Ez csak az Angyalföld egyik része. A külváros külvárosa. Mert van itt is belterület, boulevardok, igaz, hogy földszintes házú boulevardok, de mégis boulevardok csinos kis füszerüzletekkel, tiszta patikákkal, takaros mozikkal, jóképű trafikokkal, betűszagú ujságbódékkal, rádiókkal, irógépekkel, rendes autóbuszjárattal. Kik laknak itt?

Kistisztviselők, munkások, szegényebb lateinerek is, garasokra épült, de kiegyensúlyozott egzisztenciák, családok kis örömökkel, tisztára vikszolt cipők a simára kövezett járdákon, gondosan felhajtott gallérok a vékony télikabátok fölött és a vékony nyakak körül, szerelmes párok, akik fontoskodó gesztikulációval magyaráznak egymásnak valamit (az uccán a tízfokos hidegben), apa, akinek karjába kis gimnazista fia csimpaszkodik. Este tíz után. Kimerészkednek az uccára? Nyugodtan éjszaka is. Bennszülöttek. Itthon vannak. Immunisak. Ki tudja megmagyarázni: miért, de így van, ezeket az embereket ép úgy nem érhet késszúrás, mint az ázsiai szigetek malájlakóit mocsárláz. Golyó és késszúrás ellen be vannak oltva.

*

Szóval ezek a boulevardok. Az elegáns kerületek. A Váci uccák és a Szervita terek az Angyalföldön. Mert... Külváros, ez így csak a belterületi embernek egységes valami. Csak annak a számára mindegy külvárosi és külvárosi, ahogyan a fehér embernek minden fekete egyforma és fordítva a néger sem tud különböztetni fehér és fehér között. De igazán? Itt is vannak fokozatok és árnyalatok, ez is egy lépcsőzetes társadalom iszonyú magasságokkal és iszonyú mélységekkel, külön morálokkal és külön argókkal (a jasznyelv elkeseredetten elmés jellemzőképességével itt sem hivatalos minden házban és uccában).

Van egy angyalföldi felsőtízezer is, egy külvárosi high life és mellette... Az »előkelő« uccákból csak egy kanyarodás és mingyárt bent vagyunk a sikátorokban, a szegénynegyed szegénynegyedében, ebben a nagyvárosi nomádságban. Jönnek a kis putrik, amelyek ablaka leér a földig, házak, amelyek mintha csupa pincéből épültek volna. Jönnek a bableves csárdák és bennük a vendégek.

Benőttszemű, laposorrú »démonok« éhesen elterpeszkedve, szúrós, harapós mosolyokkal az ajkukon, éhes húsoszlopok rákönyökölve az asztalokra, nyikorog a gramofón, amerikai songok, (ugyanesak a songok, mint a párizsi Ritzben, a songok ugyanazok), nyűtt, bujdosó férfiak hozzálapulva a falhoz, de úgy, hogy szinte belenőnek a falba, rátapadnak, mint egy festés, ezek azok az emberek, akik mindig bújnak és mindig menekülnek, akik ebben az életben — micsoda élet! — vékonyabbak lesznek saját árnyékuknál. Zúzott emberek mély szemgödrökkel, árnyékemberek árkos szájakkal, vert kutyanézéssel. Ez az Angyalföld, az igazi, rettenetes tompaságában a földre vetített alvilág és mégis... Mégis oly szoros összefüggésben e világ dolgaival. Igen! A csikágói tőzsde hullámzásait megérzi az angyalföldi csavargó is. Embervadon és mégis ezer köldökzsinóron át hozzánőve e világ kultúrájához, ami...

*

És mégis... Egy látomás. És mégis valamikor itt is emeletes házak fognak állni. Most száz éve vadkacsára vadásztak ott, ahol ma az Andrássy úton az Opera áll. Ebből a külvárosból is belváros lesz valamikor, Chicago a Csikágó-ból. Fehér ágyak lesznek itt, szellőztetésre tárt ablakok, fürdőkádak és autógejzírek és viták arról a Beethovenről, aki csak ezután fog megszületni. Az idő ki fogja radírozni az Angyalföldet is. De ma?

*

Él és áll. Keményre fagyott rongyaiban egy külön világ, nyomorglóbusz. Itt van elvadultan és megjuhászodva, földalatti titokzatosságában, a razzia ostromállapotában, külön embereivel, külön életével, külön levegőjével, külön idegeivel. Angyalföld. Külön világ... Hogy mit kellene vele csinálni? Mi csak azt írtuk meg, amit láttunk. Ma este nyolctól tizenkettőig.

MERCEDES BENZ
Olcsó és mégis kiváló
a lengőtengelyes kis
MERCEDES-BENZ
Már kipróbálható a Mercedes-Benz-nél, Váci ucca 24